

MÄNSAK (*Nucifraga caryocatactes*)
FOTO: KADRI PAOMEES

PUNAJALG TILDER (*Tringa totanus*)
FOTO: KADRI PAOMEES

SINITIHANE (*Cyanistes caeruleus*)
FOTO: KADRI PAOMEES

Linnustik

Abruka linnuvaatlustornist avaneb suurepärase vaade Vahase saarele, merele ning Abruka saare roostunud rannikule. Abruka on ideaalne paik linnuhuvilistele lindude rände ja pesitsuse jälgimiseks.

Tornist avaneb võimalus vaadelda kurvitsaliste ja haneliste kevad ja sügisrändeid. Saab jälgida merikotkaste, kormoranide, hallhaigrute, räusktiirude, tutt-tiirude, väiketiirude, erinevate partlaste, jääkosklate ja luikede tegemisi.

Lisaks paljudele veelindudele on Abrukal liigirikas salulembene lin-

nustik: rästad, tihased, puukorista- ja, must-kärbsenäpp, mets- ja väike lehelind. Kohata võib pasknääri ja mänsakut.

Ilus ja märkimisväärne lind, kelle tegemisi saab Abrukal jälgida, on naaskelnokk. Seda kaitsealust lindu esineb Eestis vaid läänerrannikul ja saartel. Pesitsejana on nende arvukus väike, läbirändel veidi arvukam. Kevadel saabuavad nad aprilli jooksul ja äraränne toimub juuli esimeses poolest kuni augusti keskpaigani. Naaskelnokk ehitab oma pesa vee vahetusse lähedusse või vette mõne mätta peale. Juuni

alguses kooruvad pojad, kes kuu lõpuks või juuli alguseks on juba lennuvõimelised.

Abruka ja Vahase piirkond jääb rahvusvahelise tähtsusega Natura 2000 võrgustikku kuuluva Kura kurgu linnuala piiresse. Siinne rannikuala ja meri ei ole olulised mitte ainult siin pesitsevatele, vaid ka läbirändel ja talvel peatuvatele linnuliikidele. Mitmete liikide jaoks on Saaremaa rannikumeri tähtsaimaks talvituspaigaks üldse.

MUST KÄRBSENÄPP (*Ficedula hypoleuca*)
FOTO: KADRI PAOMEES

JÕGITIIR (*Sterna hirundo*)
FOTO: KADRI PAOMEES

SUUR KIRJURÄHN (*Dendrocopos major*)
FOTO: KADRI PAOMEES

MERIKOTKAS (*Haliaeetus albicilla*)
FOTO: KADRI PAOMEES

MUSTRÄHN (*Dryocopus martius L.*)
FOTO: KADRI PAOMEES

VÄIKE LEHELIND (*Phylloscopus collybita*)
FOTO: KADRI PAOMEES

Birds

Abruka's bird watching tower offers a magnificent view of the sea, Abruka's coastal reeds and Vahase island. Abruka is an ideal place for bird lovers to observe bird migration and nesting.

The tower is a great place to watch the spring and autumn migrations of different shorebirds and waterfowl. You can observe sea eagles, cormorants, gray herons, Caspian terns, sandwich terns, little terns, various anatidae, goosanders and different swans.

In addition to many water birds, Abruka has a rich variety of forest-dwelling birds: thrushes, tits, nut-hatches, pied flycatchers, wood warblers and chiffchaffs. You might also come across jays or nutcrackers.

A beautiful and remarkable bird observable in Abruka is the pied avocet – a scarce nester on the western coast and islands of Estonia, slightly more numerous during migration. They arrive in April and migrate already in the first half of July or the middle of August. The pied avocet makes a scrape nest near or in the

water on top of tufts of grass. Eggs hatch in early June and by the beginning of July, young hatchlings are already capable of flight.

Abruka and Vahase are in the international Natura 2000 network of the Irbe Strait bird area. The coastal area and the sea here are important not only for nesting bird species, but also for migratory and wintering birds. For many species, the coastal sea of Saaremaa is the most important wintering place of all.

ABRUKA
LOODUSKAITSEALA

VAHASE

Vahase saar

Oled jõudnud Vahase saarele. Enamuse väikesest saarest katab kohati tihe kadastik, Vahase pinna-le mahub natuke metsa, rannaniitu ja loopealset. Saare keskosas kasvab männimetsa ja sihvaka-te kadakate vahel põline Vahase tamm. Saare Abrukapoolsel rannikul kõrgub roostik ning kaldas üllatavad külalist kaks suurt rändrahn. Saare lõunatipus seisab Vahase tulepaak. Vanasti, kui saart kasutati vaid lammaste karjamaana, oli Vahase palju lagedam.

Suurematest imetajatest võib Vahasel kohata hirve, metssiga, halljänest ja rebast. Väiksematest maismaaloomadest lisanduvad neile harilik kärnkonn, mets-karihiir, niidu-uruihir ja vesirott ehk mügri. Vahasel

roomab ringi ka vilkaid nastikuid. Lindudest on Vahase kadastikule ja metsale iseloomulikud väike-lehelind, metsvint, rohevint, hallrästas, kadakatäks, pruunsalg-põõsalind, väike-põõsalind, talvike ja rukki-rääk. Inimeste lähedusse hoiavad suitsupääsuke ja linavästrik. Vahase saar on Natura 2000 võrgustiku Kura kurgu linnualal.

Täna on saarel vaid suvekodud. Valgetest tellistest suvilas saare keskosas kirjutas Albert Uustulnd oma nägemuse Vahasest ja seal elanud inimestest viieosalises romaanis „Tuulte tallermaa“. See väike 0,655 km² suurune Vahase saar on eravaldis, seetõttu loodavad saare omanikud viisakat suhtumist nii loodusesse kui ka kohalikesse elanikesse.

Vahase island

You have reached Vahase island. Most of the island is covered with juniper shrubs, but this tiny island also fits a bit of forest, coastal meadows and alvars. In the central part of the island, the majestic Vahase oak grows between pine trees and juniper shrubs. On the eastern shore, two large boulders tower among high reeds. The southern tip of the island is home to Vahase beacon. In the old days, the island was only used as a pasture for sheep.

Among larger mammals you may find deer, wild boar, gray hares and foxes, among smaller land animals there are the common toad, shrew, field vole and water vole. There are also nimble grass snakes crawl-

ing around the island. Vahase shrubs and forest are home to the chiffchaff, chaffinch, greenfinch, fieldfare, whinchat, greater whitethroat, lesser whitethroat, yellowhammer and corn crake. Barn swallows and white wagtails keep close to people. Vahase island is the Irbe Strait bird and nature reserve area of the Natura 2000 network.

Today there are only summer homes on the island. In the white brick cottage in the center of the island, Albert Uustulnd wrote his view of Vahase and its people in his five-part novel "Tuulte tallermaa". The small (0,655 km²) island of Vahase is private property, so as a visitor, be polite to the local people and care for the environment.

KÜLASTAJA MEELESPEA!

Sinust oleneb, kas looduse väärtused säilivad ka järgmistele tulijatele. Looduse säästmiseks ning enda ja teiste hea äraolemise nimel käitu järgmiselt:

- ♦ püüa tegutseda loodusesse jälgi jätmata. **Ära jäta prügi maha!**
- ♦ Pea kinni juhustest ja kaitseziimi-piirangutest kaitsealal;
- ♦ säilita siin valitsev vaikus – vali muusika ei sobi loodusesse;
- ♦ viibi kohalike elanike koduõuel vaid nende loal;
- ♦ läbi karjatatava ala matkates sulge enda järel värav ning liigu kariloomi häirimata;
- ♦ lõket teha ja telkida võid kaitsealal ainult ette valmistatud ja tähistatud kohas tuletegemist lubaval ajal, lahkudes kustuta lõke. **PEA MEELES! Kui metsadele on antud tuleohu hoiatus, on lahtise tule tegemine alati keelatud, ka lõkkealustel.**
- ♦ võid korjata marju, seeni ja muid metsaande, välja arvatud loodusreservaatides ja liikumiskiirangu ajal sihtkaitsevööndites;
- ♦ hoiu koer looduses liikudes rihma otsas;
- ♦ mootorsõidukiga liikle ainult selleks ettenähtud teedel. Väljaspool teid on mootorsõiduki või maastikusõidukiga sõitmine lubatud üksnes kaitseala valitseja ja maamomaniku või -valdaja nõusolekul;
- ♦ jalgrattaga sõitmine on lubatud mööda teid ja radu;
- ♦ kalastamisel ja ujuvvahendiga sõitmisel arvesta kehtivate piirangutega. Harrastuspüügiluba saab soetada veebikeskkonnast www.kalaluba.ee;
- ♦ kui oled leidnud lõhkekeha meenutava eseme, jäta see puutumata, märgista leiukoht ja teata leiust kohe hädaabinumbri **112**;
- ♦ keskkonnarikkumisest teata riigiinfo telefonile **1247**.

Saarel rännates valmistu ette kohtumiseks rästikute, puukide ja suurema hulga sääskedega! Kavanda oma matk ette hoolega: Elista olemasolevaid matkaradasid ja teid, sest ka matkamine koormab keskkonda. Paki oma toit korduvkasutusega karpidesse ja kottidesse, võta kaasa võimalikult vähe pakendatud toidukraam. Nii vähendad matkal tekkivaid jäätmeid.

HIKE AND SPARE THE ENVIRONMENT!

To save the nature, behave as follows:

- ♦ try to act without leaving traces in nature. **DO NOT LEAVE ANY WASTE IN THE NATURE!**
- ♦ Follow the instructions and restrictions of the protective regime in the Abruka wildlife reserve;
- ♦ preserve the silence;
- ♦ you may hike on yards only with owners permission;
- ♦ when hiking through the grazing area, close the gate behind you;
- ♦ you may make a bonfire in a prepared and marked place, only in the protected area. **BEAR IN MIND!** If there is a warning about the fire danger for forests announced you may not make an open fire anywhere, not even on campfire beds.
- ♦ you may pick berries, mushrooms and plants, that are not under wildlife protection;
- ♦ in the nature a dog should be on leash;
- ♦ use a motor vehicles only on designated roads;
- ♦ cycling is allowed on roads and paths;
- ♦ you may not fishing without an appropriate permit;
- ♦ if you have found an item resembling an explosive device, leave it intact, mark the location and report the find immediately to the emergency number 112;
- ♦ if you will see environmental damage, please report to the phone number 1247.

Be prepared to meet vipers, ticks and a lot of mosquitoes! Plan and prepare your trip carefully: prefer paths and roads already existing, as hiking also burdens the environment. Pack your food into reusable boxes and bags, take as little prepacked food with you as possible. So you can reduce the amount of waste arising when hiking.

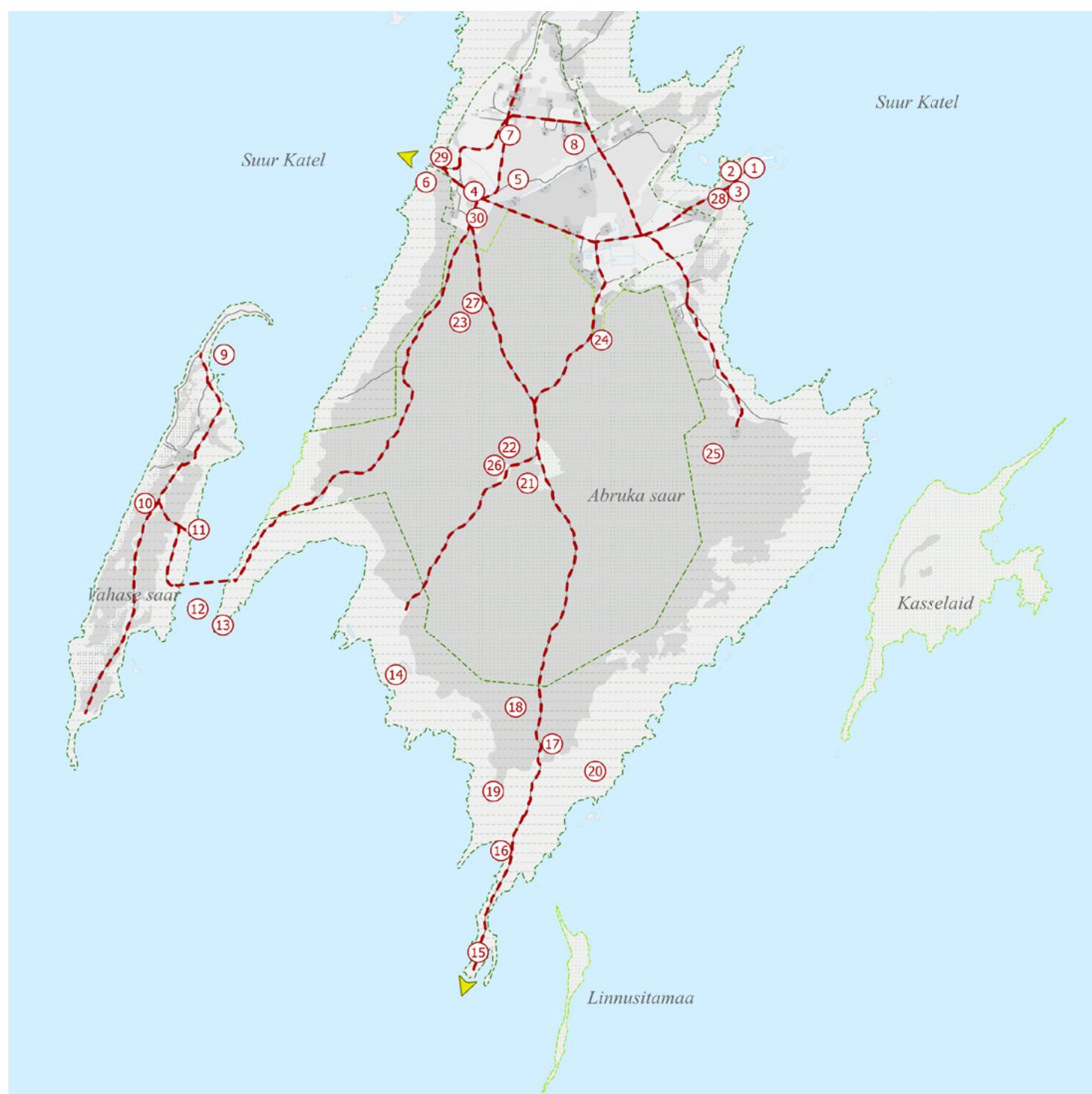
SAAREMAA VALD

TOETAB

KESKKONNAAMET

1. SADAM / HARBOUR
 2. SADAMA PUHKEKOHT LÖKKEASEMEGA / HARBOUR REST AREA WITH FIRE PIT
 3. SADAMAHOONE, GRILLIKODA JA JÄÄTMEHAJA / HARBOUR BUILDING, GRILL HOUSE AND WASTE HOUSE
 4. ABRUKA MAJA JA LAULULAVA / ABRUKA HOUSE AND CHOIR STAND
 5. ABRUKA TUULIK / ABRUKA WINDMILL
 6. VESIAIA SADAM / VESIAIA HARBOUR
 7. KUNAGISE PALVEMAJA ASUKOHT / FORMER CHAPEL RUINS
 8. VANA ELEKTRIJAM, PRAEGUNE PÄASTEJAM / OLD POWER STATION, CURRENT RESCUE STATION
 9. VAHASE SADAM / VAHASE HARBOUR
 10. VAHASE PUHKEKOHT / VAHASE REST AREA WITH FIRE PIT
 11. VAHASE SAARE I JA II HIIDRAHN (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / 1ST AND 2ND GIANT BOULDER OF VAHASE ISLAND (UNDER NATURE CONSERVATION)
 12. VAHASE SILM, KUST SAAB JALGSI LÄBI VEE VAHASELE / VAHASE CROSSING, WHERE YOU CAN PASS THROUGH THE WATER ON FOOT BETWEEN VAHASE AND ABRUKA
 13. VAHERAHU NUKAL ASUB ABRUKA I SUURKIVI (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / 1ST GIANT BOULDER OF ABRUKA AT THE END OF VAHERAHU (UNDER NATURE CONSERVATION)
 14. MÄNNAREIKA PUISNIIT / MÄNNAREIKA WOODED MEADOW
 15. ABRUKA LÕUNATIPP - PITKANINA SÄÄR / THE SOUTHERNMOST POINT OF ABRUKA - PITKANINA SPIT
 16. PITKANINA POOLSAAR / PITKANINA PENINSULA
 17. SUURTÜKIALUSED, NSVL-AEGNE MILITAAROBJEKT / CANNON STANDS, A MILITARY OBJECT OF THE USSR
 18. NSVL SÕJAVÄE MOONAKELDER / A STORE CELLAR OF THE USSR MILITARY
 19. LOOPEALSED / ALVARS
 20. RANNANIIDUD / COASTAL MEADOWS
 21. METSAPÖLLU PUHKEKOHT / METSAPÖLLU REST AREA
 22. HIRVEDE JOOTMISKOHT / DEER WATERING HOLE
 23. AINULAADNE KAITSEALUNE SALULEHTMETS / THE UNIQUE AND PROTECTED BROADLEAVED NEMORAL FOREST
 24. ABRUKA KALMISTU / ABRUKA CEMETERY
 25. ABRUKA MAJAKAS / ABRUKA LIGHTHOUSE
 26. ABRUKA METSAVAHI RÄNDRAHN (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / THE RANGER'S BOULDER (UNDER NATURE CONSERVATION)
 27. LIPPMAA PÄRN / THE LINDEN OF LIPPMAA
 28. ABRUKA MAARJA KABEL / ABRUKA ST MARY'S CHAPEL
 29. LINNUVAATLUSTORN / BIRDWATCHING TOWER
 30. ENDINE KOLHOOSIAEGNE KESKUSEHOONE / FORMER KOLKHOZ CENTER
- SIIT AVANEB KAUNIS VAADE, SOBILIK LINDUDE VAATLEMISEKS / SPECTACULAR VIEW, GREAT FOR OBSERVING BIRDS
- ABRUKA LOODUSKAITSEALA PIIR / THE BORDER OF ABRUKA WILDLIFE RESERVE
- ABRUKA HOIUALA PIIR / THE BORDER OF ABRUKA STORAGE AREA
- KÕNNITAVAD TEED JA RAJAD / WALKABLE ROADS AND PATHS

VESIAED 1930NDATE KESKEL

Vesiaia sadam

Vesiaed on saare põline sadama-koht. Siit käidi üle mere Tori sadamasse, vanemal aegadel purjepaatidega, sadakond aastat tagasi juba mootorpaatidega, talvisel ajal jääpurjekatega. Mootorpaadid jäeti paatide väljale ehk reidile mada-la sadama tõttu. Sadamasse tuldi lootsikutega. 1920. aastail asuti sadamasse koorejaama ehitama, mida rahvasuus kutsuti „petireiks“. Hiljem sai sellest kalasoolamiskuur.

Vesiaia harbour

Vesiaia harbour (translated as 'The Water Garden') is the historical port of Abruca from where ships sailed to the port of Tori. In the old days, people used sailboats, a hundred years later they used motorboats, and in winter they even used ice boats. Motorboats were left in the mooring field or anchorage due to the shallow water in the harbour. Only small boats like skiffs came to the port. In the 1920s, a creamery was built in the harbour, which later became a shed for salting fish.

Vesiaiaist käisid ka kohalikud kalamehed merele. Kaldal seisis veel vahimaja, kalameeste püünistekuuring vabeaed võrkude kuivatamiseks.

Vesiaia oli kahelt poolt piiratud kaugele merre ulatuvate okast-raataedadega, et rannakarjamaadel karjatatavad loomad sadamaelu ei häiriks. Siit ka sadamakoha nimi – Vesiaed.

Vesiaia was the place where local fishermen went to sea. It had a guardhouse, a shed where fishermen kept their snares, and drying racks.

Vesiaia was surrounded on both sides by barbed wire fences extending far into the sea, so that the animals grazing in the coastal pastures would not disturb harbour life. Hence the name of the harbour – the Water Garden.

VESIAIA SADAMAS, PAREMALT - KUKE ALICE, ELU URVE

VESIAIA SADAM, ABRUKA VANA SADAM 1930-1939

VESIAIA VANA KALAKUUR

“Külalised on kõige toredamad siis, kui nad kaasa viidud asjad tagasi toovad või oma mahajäetud kraamile järele tulevad.” -

R. Lember (saarevaht).

SAAREMAA VALD

TOETAB

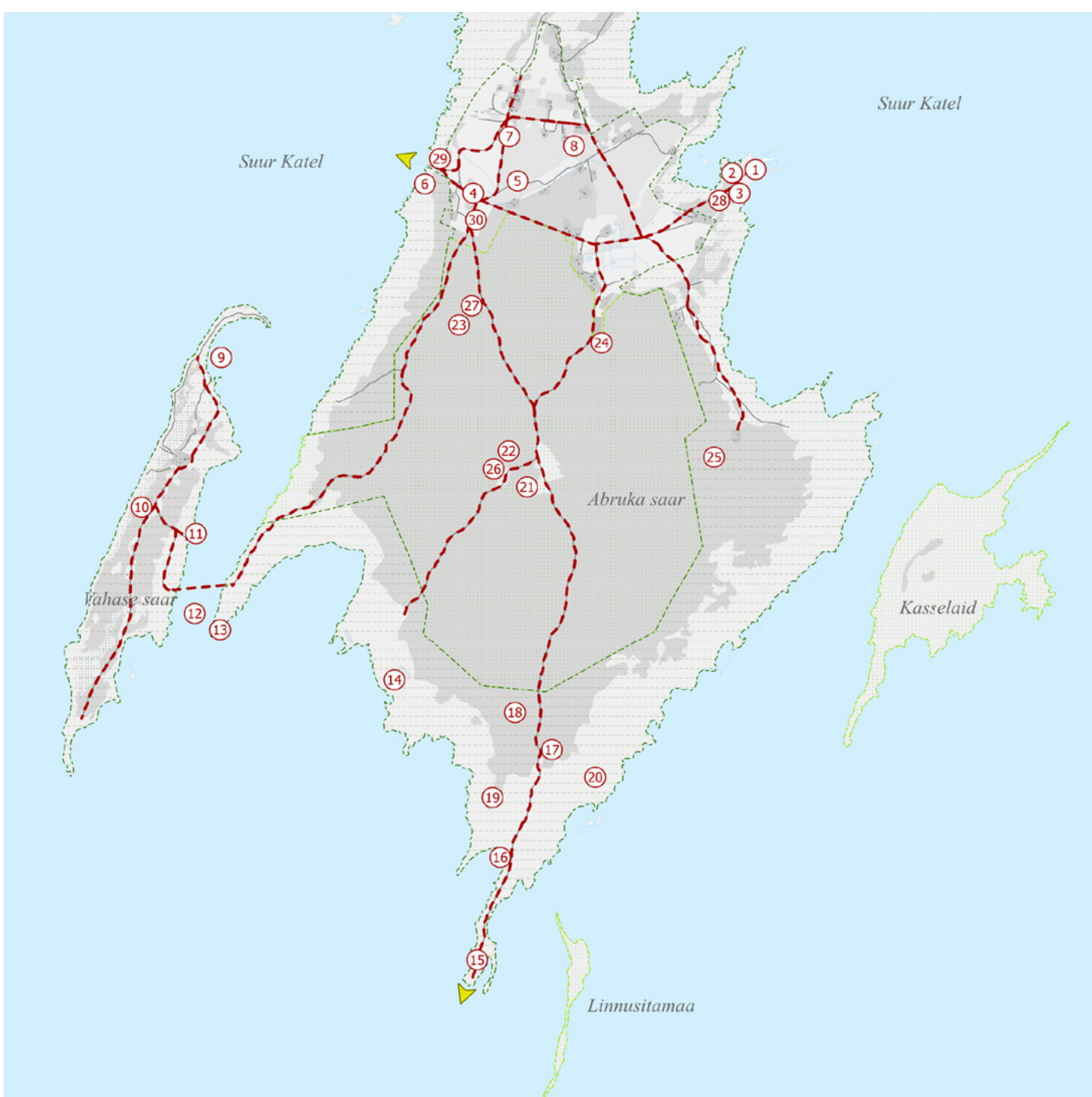

KESKKONNAAMET

ABRUKA
LOODUSKAITSEALA

VAHASE SILM

1. SADAM / HARBOUR
 2. SADAMA PUHKEKOHT LÖKKEASEMEGA / HARBOUR REST AREA WITH FIRE PIT
 3. SADAMAHOONE, GRILLIKODA JA JÄÄMEMAJA / HARBOUR BUILDING, GRILL HOUSE AND WASTE HOUSE
 4. ABRUKA MAJA JA LAULULAVA / ABRUKA HOUSE AND CHOIR STAND
 5. ABRUKA TUULIK / ABRUKA WINDMILL
 6. VESIAIA SADAM / VESIAIA HARBOUR
 7. KUNAGISE PALVEMAJA ASUKOHT / FORMER CHAPEL RUINS
 8. VANA ELEKTRIAAM, PRAEGUNE PÄASTEJAM / OLD POWER STATION, CURRENT RESCUE STATION
 9. VAHASE SADAM / VAHASE HARBOUR
 10. VAHASE PUHKEKOHT / VAHASE REST AREA WITH FIRE PIT
 11. VAHASE SAARE I JA II HIIDRAHN (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / 1ST AND 2ND GIANT BOULDER OF VAHASE ISLAND (UNDER NATURE CONSERVATION)
 12. VAHASE SILM, KUST SAAB JALGSI LÄBI VEE VAHASELE / VAHASE CROSSING, WHERE YOU CAN PASS THROUGH THE WATER ON FOOT BETWEEN VAHASE AND ABRUKA
 13. VAHERAHU NUKAL ASUB ABRUKA I SUURKIVI (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / 1ST GIANT BOULDER OF ABRUKA AT THE END OF VAHERAHU (UNDER NATURE CONSERVATION)
 14. MÄNNAREIKA PUISNIIT / MÄNNAREIKA WOODED MEADOW
 15. ABRUKA LÕUNATIPP - PITKANINA SÄÄR / THE SOUTHERNMOST POINT OF ABRUKA - PITKANINA SPIT
 16. PITKANINA POOLSAAR / PITKANINA PENINSULA
 17. SUURTÜKIALUSED, NSVL-AEGNE MILITAAROBJEKT / CANNON STANDS, A MILITARY OBJECT OF THE USSR
 18. NSVL SÕJAVÄE MOONAKELDER / A STORE CELLAR OF THE USSR MILITARY
 19. LOOPEALSED / ALVARS
 20. RANNANIIDUD / COASTAL MEADOWS
 21. METSAPÕLLU PUHKEKOHT / METSAPÕLLU REST AREA
 22. HIRVEDE JOOTMISKOHT / DEER WATERING HOLE
 23. AINULAADNE KAITSEALUNE SALULEHTMETS / THE UNIQUE AND PROTECTED BROADLEAVED NEMORAL FOREST
 24. ABRUKA KALMISTU / ABRUKA CEMETERY
 25. ABRUKA MAJAKAS / ABRUKA LIGHTHOUSE
 26. ABRUKA METSAVAHI RÄNDRAHN (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / THE RANGER'S BOULDER (UNDER NATURE CONSERVATION)
 27. LIPPMÄ PÄRN / THE LINDEN OF LIPPMÄ
 28. ABRUKA MAARJA KABEL / ABRUKA ST MARY'S CHAPEL
 29. LINNUVAATLUSTORN / BIRDWATCHING TOWER
 30. ENDINE KOLHOOSIAEGNE KESKUSEHOONE / FORMER KOLKHOZ CENTER
- SIIT AVANEB KAUNIS VAADE, SOBILIK LINDUDE VAATLEMISEKS / SPECTACULAR VIEW, GREAT FOR OBSERVING BIRDS
- ABRUKA LOODUSKAITSEALA PIIR / THE BORDER OF ABRUKA WILDLIFE RESERVE
- ABRUKA HOIUALA PIIR / THE BORDER OF ABRUKA STORAGE AREA
- KÕNNITAVAD TEED JA RAJAD / WALKABLE ROADS AND PATHS

Vahase silm

Ilusa ilma ja madala veeseisuga on see sobiv koht jala läbi vee minekuks. Õiget pidi pääseb Vahasele vaid end põlvini märjaks tehes. Vahasele saab ka paadiga – saare kirdenurgas asub Tõuga säärel väike sadam. Püsiv paadiühendus Vahasega puudub, huvi korral saab infot saab küsida Abruka ja Roomassaare sadamast.

Vahase silma juures Vaherahu nukal asub looduskaitsealune üksikobjekt I Abruka suurkivi. Kohe pärast silma ületamist tervitavad Vahase kaldal külalisi kaks suurt rändrahn, mis juba 1937. aastal kaitse alla võeti. Suurem, Vahase I rändrahn on 9,6 meetrit pikk, 8,2 meetrit lai ja 5,8 meetrit kõrge ning ümbermõõt on 31 meetrit. Teisel, väiksemal, Vahase II rändrahnul on pikkust 10,8 meet-

rit, laiust 6,2 meetrit ja kõrgust neli meetrit ning ümbermõõt 29 meetrit.

Arvukad veelinnud annavad tunnistust sellest, et Vahase asub Natura 2000 Kura kurgu linnualal. Suvel liugleb Abruka ja Vahase rannaveses majesteetlik merikotkas. Saari ümbritsevas meres leiab musti vään-duva kaelaga kormorane, valgeid sihvaka kaelaga kümnokk-luiki, hallhaigruid, kurvitsalisi (liivatüll, punajalg-tilder, merisk jt), jääkosklaid, randtiire, hõbekajakaid, aule, hahke, sõtkaid, kaure jpt.

Väike 0,655 km² suurune Vahase saar on eravaldis, seetõttu loodavad saare omanikud viisakat suhtumist nii loodusesse kui ka kohalikesse elanikesse.

Vahase crossing

With nice weather and low tide you can easily cross from Abruka to Vahase on foot. The best and right way to get to Vahase is knee deep through the water. You can also get there by boat - there is a small harbour on Tõuga peninsula but there is no regular boat connection between Vahase-Saaremaa or Vahase-Abruka. You can find information about boat trips from Abruka and Roomassaare harbours.

On the Abruka side of the Vahase crossing, on the tip of Vaherahu peninsula, you can find Abruka's Giant Rock I (under nature conservation). Immediately after the crossing, guests are greeted by two even bigger boulders on Vahase coast, which have been

under conservation since 1937. The larger Vahase giant boulder I is 9.6 meters long, 8.2 meters wide and 5.8 meters high, with a circumference of 31 meters. The second, smaller Vahase giant boulder II is 10.8 meters long, 6.2 meters wide and 4 meters high, with a circumference of 29 meters.

This small (0,655 km²) island of Vahase is private property, so as a visitor, be polite to the local people and care for the environment

KÜLASTAJA MEELESPEA!

Sinust oleneb, kas looduse väärtused säilivad ka järgmistele tulijatele. Looduse säästmiseks ning enda ja teiste hea äraolemise nimel käitu järgmiselt:

- ◆ püüa tegutseda loodusesse jälgi jätmata. Ära jäta prügi maha!
- ◆ Pea kinni juhustest ja kaitseeržiimi-piirangutest kaitsealal;
- ◆ säilita siin valitsev vaikus – vali muusika ei sobi loodusesse;
- ◆ viibi kohalike elanike koduõuel vaid nende loal;
- ◆ läbi karjatatava ala matkates sulge enda järel värv ning liigu kariloomi häirimata;
- ◆ lõket teha ja telkida võid kaitsealal ainult ette valmistatud ja tähistatud kohas tuletegemist lubaval ajal, lahkudes kustuta lõke. **PEA MEELES! Kui metsadele on antud tuleohu hoiatus, on lahtise tule tegemine alati keelatud, ka lõkkealustel.**
- ◆ võid korjata marju, seeni ja muid metsaande, välja arvatud loodusreservaatides ja liikumispiirangu ajal sihtkaitsevööndites;
- ◆ hoia koer looduses liikudes rihma otsas;
- ◆ mootorsõidukiga liikle ainult selleks ettenähtud teedel. Väljaspool teid on mootorsõiduki või maastikusõidukiga sõitmine lubatud üksnes kaitseala valitseja ja maaomaniku või -valdaja nõusolekul;
- ◆ jalgrattaga sõitmine on lubatud mööda teid ja radu;
- ◆ kalastamisel ja ujuvvahendiga sõitmisel arvesta kehtivate piirangutega. Harrastuspüügiluba saab soetada veebikeskkonnast www.kalaluba.ee;
- ◆ kui oled leidnud lõhkekeha meenutava eseme, jäta see puutumata, märgista leiukoht ja teata leiust kohe hädaabinumbri 112;
- ◆ keskkonnarikkumisest teata riigiinfo telefonile 1247.

Saarel rännates valmistu ette kohtumiseks rästikute, puukide ja suurema hulga sääskedega! Kavanda oma matk ette hoolega: Eelista olemasolevaid matkaradasid ja teid, sest ka matkamine koormab keskkonda. Paki oma toit korduvkasutusega karpidesse ja kottidesse, võta kaasa võimalikult vähe pakendatud toidukraam. Nii vähendad matkal tekkivaid jäätmeid.

HIKE AND SPARE THE ENVIRONMENT!

To save the nature, behave as follows:

- ◆ try to act without leaving traces in nature. DO NOT LEAVE ANY WASTE IN THE NATURE!
- ◆ Follow the instructions and restrictions of the protective regime in the Abruka wildlife reserve;
- ◆ preserve the silence;
- ◆ you may hike on yards only with owners permission;
- ◆ when hiking through the grazing area, close the gate behind you;
- ◆ you may make a bonfire in a prepared and marked place, only in the protected area. BEAR IN MIND! If there is a warning about the fire danger for forests announced you may not make an open fire anywhere, not even on campfire beds.
- ◆ you may pick berries, mushrooms and plants, that are not under wildlife protection;
- ◆ in the nature a dog should be on leash;
- ◆ use a motor vehicles only on designated roads;
- ◆ cycling is allowed on roads and paths;
- ◆ you may not fishing without an appropriate permit;
- ◆ if you have found an item resembling an explosive device, leave it intact, mark the location and report the find immediately to the emergency number 112;
- ◆ if you will see environmental damage, please report to the phone number 1247.

Be prepared to meet vipers, ticks and a lot of mosquitoes! Plan and prepare your trip carefully: prefer paths and roads already existing, as hiking also burdens the environment. Pack your food into reusable boxes and bags, take as little prepacked food with you as possible. So you can reduce the amount of waste arising when hiking.

SAAREMAA VALD

TOETAB

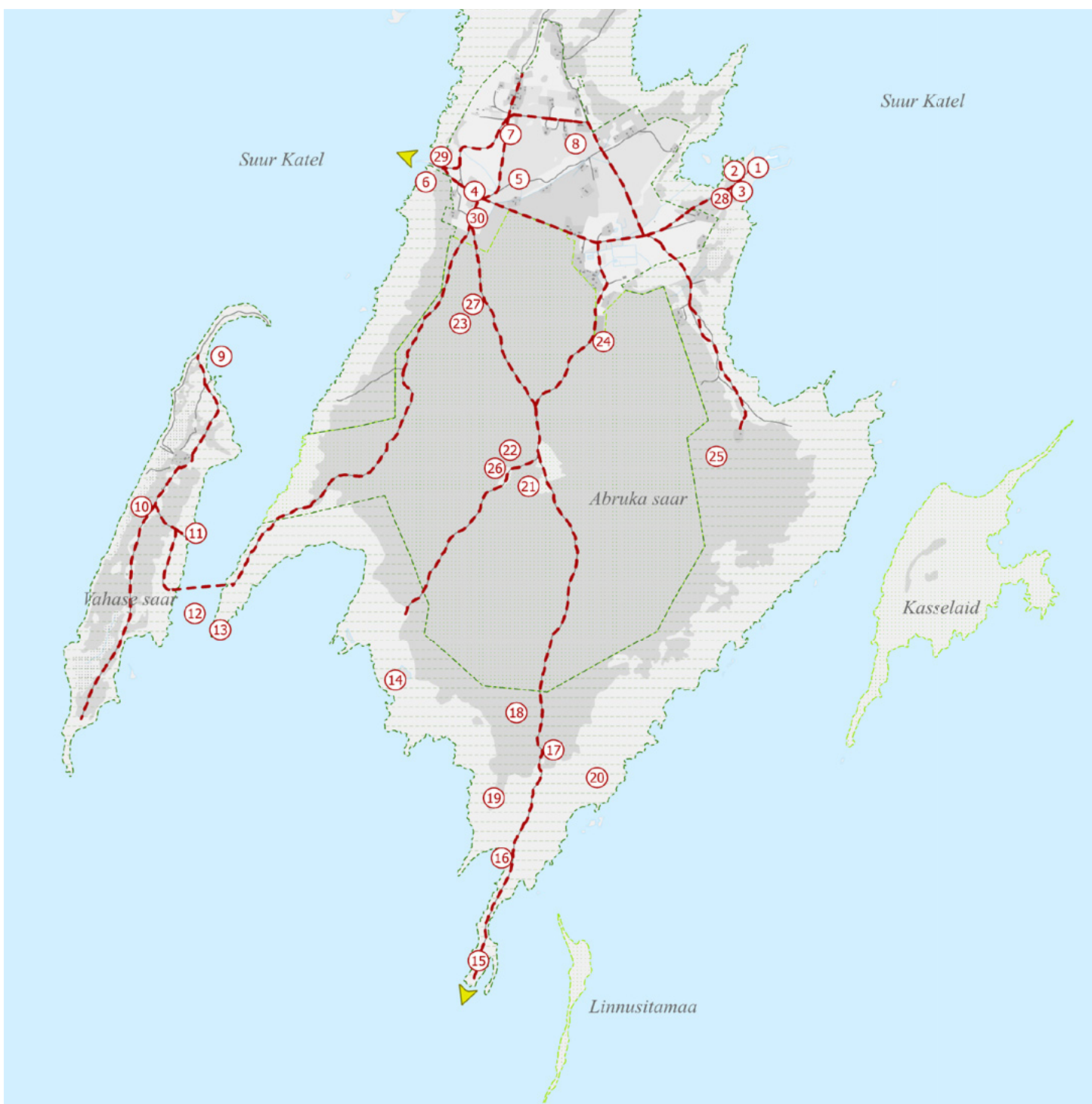

KESKKONNAAMET

ABRUKA
LOODUSKAITSEALA

SADAMA PUHKEKOHT

1. SADAM / HARBOUR
 2. SADAMA PUHKEKOHT LÖKKEASEMEGA / HARBOUR REST AREA WITH FIRE PIT
 3. SADAMAHOONE, GRILLIKODA JA JÄÄTMEHAJA / HARBOUR BUILDING, GRILL HOUSE AND WASTE HOUSE
 4. ABRUKA MAJA JA LAULULAVA / ABRUKA HOUSE AND CHOIR STAND
 5. ABRUKA TUULIK / ABRUKA WINDMILL
 6. VESIAIA SADAM / VESIAIA HARBOUR
 7. KUNAGISE PALVEMAJA ASUKOHT / FORMER CHAPEL RUINS
 8. VANA ELEKTRIJAAM, PRAEGUNE PÄÄSTEJAAM / OLD POWER STATION, CURRENT RESCUE STATION
 9. VAHASE SADAM / VAHASE HARBOUR
 10. VAHASE PUHKEKOHT / VAHASE REST AREA WITH FIRE PIT
 11. VAHASE SAARE I JA II HIIDRAHN (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / 1ST AND 2ND GIANT BOULDER OF VAHASE ISLAND (UNDER NATURE CONSERVATION)
 12. VAHASE SILM, KUST SAAB JALGSI LÄBI VEE VAHASELE / VAHASE CROSSING, WHERE YOU CAN PASS THROUGH THE WATER ON FOOT BETWEEN VAHASE AND ABRUKA
 13. VAHERAHU NUKAL ASUB ABRUKA I SUURKIVI (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / 1ST GIANT BOULDER OF ABRUKA AT THE END OF VAHERAHU (UNDER NATURE CONSERVATION)
 14. MÄNNAREIKA PUISNIIT / MÄNNAREIKA WOODED MEADOW
 15. ABRUKA LÕUNATIPP - PITKANINA SÄÄR / THE SOUTHERNMOST POINT OF ABRUKA - PITKANINA SPIT
 16. PITKANINA POOLSAAR / PITKANINA PENINSULA
 17. SUURTÜKIALUSED, NSVL-AEGNE MILITAAROBJEKT / CANNON STANDS, A MILITARY OBJECT OF THE USSR
 18. NSVL SÕJAVÄE MOONAKELDER / A STORE CELLAR OF THE USSR MILITARY
 19. LOOPEALSED / ALVARS
 20. RANNANIIDUD / COASTAL MEADOWS
 21. METSAPÖLLU PUHKEKOHT / METSAPÖLLU REST AREA
 22. HIRVEDE JOOTMISKOHT / DEER WATERING HOLE
 23. AINULAADNE KAITSEALUNE SALULEHTMETS / THE UNIQUE AND PROTECTED BROADLEAVED NEMORAL FOREST
 24. ABRUKA KALMISTU / ABRUKA CEMETERY
 25. ABRUKA MAJAKAS / ABRUKA LIGHTHOUSE
 26. ABRUKA METSAVAHI RÄNDRAHN (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / THE RANGER'S BOULDER (UNDER NATURE CONSERVATION)
 27. LIPPMAA PÄRN / THE LINDEN OF LIPPMAA
 28. ABRUKA MAARJA KABEL / ABRUKA ST MARY'S CHAPEL
 29. LINNUVAATLUSTORN / BIRDWATCHING TOWER
 30. ENDINE KOLHOOSIAEGNE KESKUSEHOONE / FORMER KOLKHOZ CENTER
- SIIT AVANEB KAUNIS VAADE, SOBILIK LINDUDE VAATLEMISEKS / SPECTACULAR VIEW, GREAT FOR OBSERVING BIRDS
- ABRUKA LOODUSKAITSEALA PIIR / THE BORDER OF ABRUKA WILDLIFE RESERVE
- ABRUKA HOIUALA PIIR / THE BORDER OF ABRUKA STORAGE AREA
- KÕNNITAVAD TEED JA RAJAD / WALKABLE ROADS AND PATHS

Sadama puhkekoht

Abruka sadama koordinaadid:
58°09'45.39"N 22°31'39.59"E.

Sadama moodustab kaide ja muuliga ümbritsetud veeala ning on kaitstud kõigi tuulte eest. Veealale sissepääsu laius on 8 m. Sadama basseinis on ujumine keelatud, selleks on kai peal eraldi ujumiskoht.

Abruka sadam asub Koplininal. Esmakordselt ehitati Kopli nina-le ajutine väikepalkidest kai 1940. aastate alguses. 1964.a. ehitas k/k „Saare Kalur“ praeguse sadama korralikult välja. 2006. a andis Kaarma vald Abruca sadama üle 50 aastaks haldamiseks AS Saarte Liinidele. Aastatel 2009-2010 renoveeriti sadam täielikult, sh ehitati uus sadamahoone.

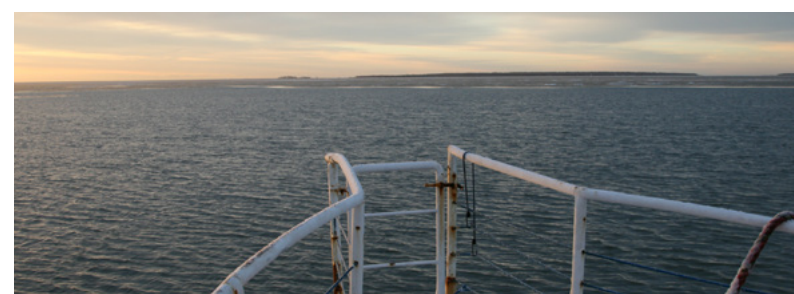
Endises sadamahoones asuvad raamatukogu ja kohvik. Väliköögis ehk paargus on soovijatel võimalus endale toitu valmistada või lihtsalt pika laua taga koos istudes kaunist merevaadet nautida. Sadamast tulles paremale kadakate vahele jääb laagripplats telkijatele koos lõkke tegemise võimalusega. Sadamahoones asub WC, lisatasu eest saab kasutada duši ja sauna.

Harbour rest area

Abruka harbour coordinates:
58°09'45.39"N 22°31'39.59"E.

It is forbidden to swim in the harbour, there is a designated swimming area on the pier. Abruca harbour is located on the tip of Koplinina. The first temporary harbour built here was in the 1940s. In 1964, kolkhoz Saare

Kalur built the current harbour. In 2006, Kaarma municipality gave the management of Abruca harbour over to Saarte Liinid. In 2009-2010, the current harbour was completely renovated and a new service building was constructed.

The previous service building now hosts a library and a cafe. There is an outdoor kitchen where you can prepare food or just sit and enjoy the coastal scenery. Coming from the port, on the right-hand side, there is a campsite with a firepit. The new service building has toilets and, for a fee, shower and sauna options.

KÜLASTAJA MEELESPEA!

Sinust oleneb, kas looduse väärtused säilivad ka järgmistele tulijatele. Looduse säästmiseks ning enda ja teiste hea äraolemise nimel käitu järgmiselt:

- ◆ püüa tegutseda loodusesse jälgi jätmata. Ära jäta prügi maha!
- ◆ Pea kinni juhustest ja kaitseziimi-piirangutest kaitsealal;
- ◆ säilita siin valitsev vaikus – vali muusika ei sobi loodusesse;
- ◆ viibi kohalike elanike koduõuel vaid nende loal;
- ◆ läbi karjatatava ala matkates sulge enda järel värav ning liigu kariloomi häirimata;
- ◆ lõket teha ja telkida võid kaitsealal ainult ette valmistatud ja tähistatud kohas tuletegemist lubaval ajal, lahkudes kustuta lõke. **PEA MEELES! Kui metsadele on antud tuleohu hoiatust, on lahtise tule tegemine alati keelatud, ka lõkkealustel.**
- ◆ võid korjata marju, seeni ja muid metsaande, välja arvatud loodusreservaatides ja liikumispiirangu ajal sihtkaitsevööndites;
- ◆ hoia koer looduses liikudes rihma otsas;
- ◆ mootorsõidukiga liikle ainult selleks ettenähtud teedel. Väljaspool teid on mootorsõiduki või maastikusõidukiga sõitmine lubatud üksnes kaitseala valitseja ja maaomaniku või -valdaja nõusolekul;
- ◆ jalgrattaga sõitmine on lubatud mööda teid ja radu;
- ◆ kalastamisel ja ujuvvahendiga sõitmisel arvesta kehtivate piirangutega. Harrastuspüügiluba saab soetada veebikeskkonnast www.kalaluba.ee;
- ◆ kui oled leidnud lõhkekeha meenutava eseme, jäta see puutumata, märgista leiukoht ja teata leiust kohe hädaabinumbri **112**;
- ◆ keskkonnarikkumisest teata riigiinfo telefonile **1247**.

Saarel rännates valmistu ette kohtumiseks rästikute, puukide ja suurema hulga sääskedega! Kavanda oma matk ette hoolega: Eelista olemasolevaid matkaradasid ja teid, sest ka matkamine koormab keskkonda. Paki oma toit korduvkasutusega karpi-desse ja kottidesse, võta kaasa võimalikult vähe pakendatud toidukraam. Nii vähendad matkal tekkivaid jäätmeid.

HIKE AND SPARE THE ENVIRONMENT!

To save the nature, behave as follows:

- ◆ try to act without leaving traces in nature. DO NOT LEAVE ANY WASTE IN THE NATURE!
- ◆ Follow the instructions and restrictions of the protective regime in the Abruca wildlife reserve;
- ◆ preserve the silence;
- ◆ you may hike on yards only with owners permission;
- ◆ when hiking through the grazing area, close the gate behind you;
- ◆ you may make a bonfire in a prepared and marked place, only in the protected area. BEAR IN MIND! If there is a warning about the fire danger for forests announced you may not make an open fire anywhere, not even on campfire beds.
- ◆ you may pick berries, mushrooms and plants, that are not under wildlife protection;
- ◆ in the nature a dog should be on leash;
- ◆ use a motor vehicles only on designated roads;
- ◆ cycling is allowed on roads and paths;
- ◆ you may not fishing without an appropriate permit;
- ◆ if you have found an item resembling an explosive device, leave it intact, mark the location and report the find immediately to the emergency number 112;
- ◆ if you will see environmental damage, please report to the phone number 1247.

Be prepared to meet vipers, ticks and a lot of mosquitoes! Plan and prepare your trip carefully: prefer paths and roads already existing, as hiking also burdens the environment. Pack your food into reusable boxes and bags, take as little prepacked food with you as possible. So you can reduce the amount of waste arising when hiking.

SAAREMAA VALD

TOETAB

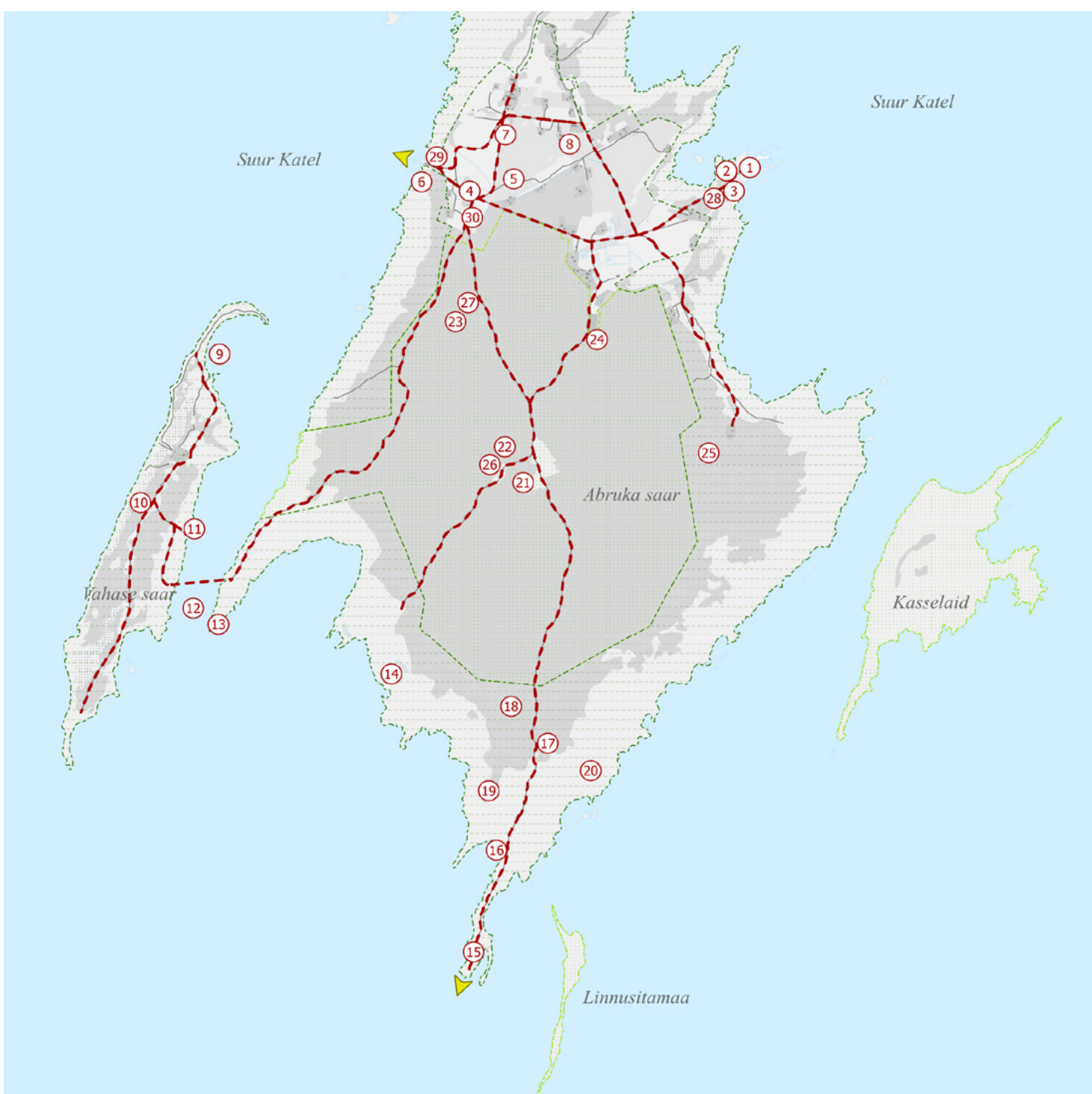

KESKKONNAAMET

ABRUKA
LOODUSKAITSEALA

PITKANINA

1. SADAM / HARBOUR
 2. SADAMA PUHKEKOHT LÖKKEASEMEGA / HARBOUR REST AREA WITH FIRE PIT
 3. SADAMAHOONE, GRILLIKODA JA JÄÄTMEMAJA / HARBOUR BUILDING, GRILL HOUSE AND WASTE HOUSE
 4. ABRUKA MAJA JA LAULULAVA / ABRUKA HOUSE AND CHOIR STAND
 5. ABRUKA TUULIK / ABRUKA WINDMILL
 6. VESIAIA SADAM / VESIAIA HARBOUR
 7. KUNAGISE PALVEMAJA ASUKOHT / FORMER CHAPEL RUINS
 8. VANA ELEKTRIJAM, PRAEGUNE PÄÄSTEJAM / OLD POWER STATION, CURRENT RESCUE STATION
 9. VAHASE SADAM / VAHASE HARBOUR
 10. VAHASE PUHKEKOHT / VAHASE REST AREA WITH FIRE PIT
 11. VAHASE SAARE I JA II HIIDRAHN (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / 1ST AND 2ND GIANT BOULDER OF VAHASE ISLAND (UNDER NATURE CONSERVATION)
 12. VAHASE SILM, KUST SAAB JALGSI LÄBI VEE VAHASELE / VAHASE CROSSING, WHERE YOU CAN PASS THROUGH THE WATER ON FOOT BETWEEN VAHASE AND ABRUKA
 13. VAHERAHU NUKAL ASUB ABRUKA I SUURKIVI (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / 1ST GIANT BOULDER OF ABRUKA AT THE END OF VAHERAHU (UNDER NATURE CONSERVATION)
 14. MÄNNAREIKA PUISNIIT / MÄNNAREIKA WOODED MEADOW
 15. ABRUKA LÕUNATIPP - PITKANINA SÄÄR / THE SOUTHERNMOST POINT OF ABRUKA - PITKANINA SPIT
 16. PITKANINA POOLSAAR / PITKANINA PENINSULA
 17. SUURTÜKIALUSED, NSVL-AEGNE MILITAAROBJEKT / CANNON STANDS, A MILITARY OBJECT OF THE USSR
 18. NSVL SÕJAVÄE MOONAKELDER / A STORE CELLAR OF THE USSR MILITARY
 19. LOOPEALSED / ALVARS
 20. RANNANIIDUD / COASTAL MEADOWS
 21. METSAPÖLLU PUHKEKOHT / METSAPÖLLU REST AREA
 22. HIRVEDE JOOTMISKOHT / DEER WATERING HOLE
 23. AINULAADNE KAITSEALUNE SALULEHTMETS / THE UNIQUE AND PROTECTED BROADLEAVED NEMORAL FOREST
 24. ABRUKA KALMISTU / ABRUKA CEMETERY
 25. ABRUKA MAJAKAS / ABRUKA LIGHTHOUSE
 26. ABRUKA METSAVAHI RÄNDRAHN (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / THE RANGER'S BOULDER (UNDER NATURE CONSERVATION)
 27. LIPPMAA PÄRN / THE LINDEN OF LIPPMAA
 28. ABRUKA MAARJA KABEL / ABRUKA ST MARY'S CHAPEL
 29. LINNUVAATLUSTORN / BIRDWATCHING TOWER
 30. ENDINE KOLHOOSIAEGNE KESKUSEHOONE / FORMER KOLKHOZ CENTER
- SIIT AVANEB KAUNIS VAADE, SOBILIK LINDUDE VAATLEMISEKS / SPECTACULAR VIEW, GREAT FOR OBSERVING BIRDS
- ABRUKA LOODUSKAITSEALA PIIR / THE BORDER OF ABRUKA WILDLIFE RESERVE
- ABRUKA HOIUALA PIIR / THE BORDER OF ABRUKA STORAGE AREA
- KÕNNITAVAD TEED JA RAJAD / WALKABLE ROADS AND PATHS

Pitkanina poolsaar

Pitkanina on Abruka lõunapoolseim poolsaar. Sääre lõunatipust saab vaadelda veelindude tegutsemist ning imekaunist päikeseloojangut. Pitkanina tipust ida pool paistab Linnusita saar ja lääne pool Vahase saar, kirdesse jääb Kasse ja kaugel keset merd üle Linnusitamaa näeme Kirju saart.

Ala on peamiselt kasutusel mägi-veiste karjamaana. Mööda mere-

äärt laiuvad rannaniidud ja loopealsed oma liigirikka taimestikuga. Suviti leiab looniitudel nii levinud taimi nagu verev kurereha, angerpist, madarad, suureõieline kellukas, kassiristik ja haruldasi liike: püramiid-koerakäpp, jumalakäpp, soohiilakas ja niidu-kuremõök.

Lisaks kaunile loodusele paiknevad siinsamas Abruka lõunaosas ka NSVL perioodist pärit militaarehitised.

Pitkanina peninsula

Pitkanina is the southernmost peninsula of Abruka. From the southern tip you can observe water birds and enjoy the beautiful sunset. You can see Linnusita in the east and Vahase in the west, Kasse is further away in the north-east and behind Linnusita. Far away in the middle of the sea lies Kirju island.

The area is mainly used as a pasture for Highland cattle. Coastal meadows and alvars with rich flora stretch along the coast. In the sum-

mer, you can find common meadow plants like bloody crane's-bill, dropwort, bedstraw, peach-leaved bellflower, hare's foot clover, etc. There are also rare species such as the pyramidal orchid, early-purple orchid, fen orchid or meadow gladiolus.

In addition to spectacular nature, Pitkanina is also home to some old military structures from the former USSR.

KÜLASTAJA MEELESPEAI

Sinust oleneb, kas looduse väärtused säilivad ka järgmistele tulijatele. Looduse säästmiseks ning enda ja teiste hea äraolemise nimel käitu järgmiselt:

- ◆ püüa tegutseda loodusesse jälgi jätmata. **Ära jäta prügi maha!**
- ◆ Pea kinni juhustest ja kaitseziimi-piirangutest kaitsealal;
- ◆ säilita siin valitsev vaikus – vali muusika ei sobi loodusesse;
- ◆ viibi kohalike elanike koduõuel vaid nende loal;
- ◆ läbi karjatatava ala matkates sulge enda järel värav ning liigu kariloomi häirimata;
- ◆ lõket teha ja telkida võid kaitsealal ainult ette valmistatud ja tähistatud kohas tuletegemist lubaval ajal, lahkudes kustuta lõke. **PEA MEELES! Kui metsadele on antud tuleohu hoiatus, on lahtise tule tegemine alati keelatud, ka lõkkealustel.**
- ◆ võid korjata marju, seeni ja muid metsaande, välja arvatud loodusreservaatides ja liikumiskiirangu ajal sihtkaitsevööndites;
- ◆ hoia koer looduses liikudes rihma otsas;
- ◆ mootorsõidukiga liikle ainult selleks ettenähtud teedel. Väljaspool teid on mootorsõiduki või maastikusõidukiga sõitmine lubatud üksnes kaitseala valitseja ja maaomaniku või -valdaja nõusolekul;
- ◆ jalgrattaga sõitmine on lubatud mööda teid ja radu;
- ◆ kalastamisel ja ujuvahendiga sõitmisel arvesta kehtivate piirangutega. Harrastuspüügiluba saab soetada veebikeskkonnast www.kalaluba.ee;
- ◆ kui oled leidnud lõhkekeha meenutava eseme, jäta see puutumata, märgista leiukoht ja teata leiust kohe hädaabinumbri **112**;
- ◆ keskkonnarikkumisest teata riigiinfo telefonile **1247**.

Saarel rännates valmistu ette kohtumiseks rästikute, puukide ja suurema hulga sääskedega! Kavanda oma matk ette hoolega: Eelista olemasolevaid matkaradasid ja teid, sest ka matkamine koormab keskkonda. Paki oma toit korduvkasutusega karpi-desse ja kottidesse, võta kaasa võimalikult vähe pakendatud toidukraam. Nii vähendad matkal tekkivaid jäätmeid.

HIKE AND SPARE THE ENVIRONMENT!

To save the nature, behave as follows:

- ◆ try to act without leaving traces in nature. **DO NOT LEAVE ANY WASTE IN THE NATURE!**
- ◆ Follow the instructions and restrictions of the protective regime in the Abruka wildlife reserve;
- ◆ preserve the silence;
- ◆ you may hike on yards only with owners permission;
- ◆ when hiking through the grazing area, close the gate behind you;
- ◆ you may make a bonfire in a prepared and marked place, only in the protected area. **BEAR IN MIND!** If there is a warning about the fire danger for forests announced you may not make an open fire anywhere, not even on campfire beds.
- ◆ you may pick berries, mushrooms and plants, that are not under wildlife protection;
- ◆ in the nature a dog should be on leash;
- ◆ use a motor vehicles only on designated roads;
- ◆ cycling is allowed on roads and paths;
- ◆ you may not fishing without an appropriate permit;
- ◆ if you have found an item resembling an explosive device, leave it intact, mark the location and report the find immediately to the emergency number 112;
- ◆ if you will see environmental damage, please report to the phone number 1247.

Be prepared to meet vipers, ticks and a lot of mosquitoes! Plan and prepare your trip carefully: prefer paths and roads already existing, as hiking also burdens the environment. Pack your food into reusable boxes and bags, take as little prebacked food with you as possible. So you can reduce the amount of waste arising when hiking.

SAAREMAA VALD

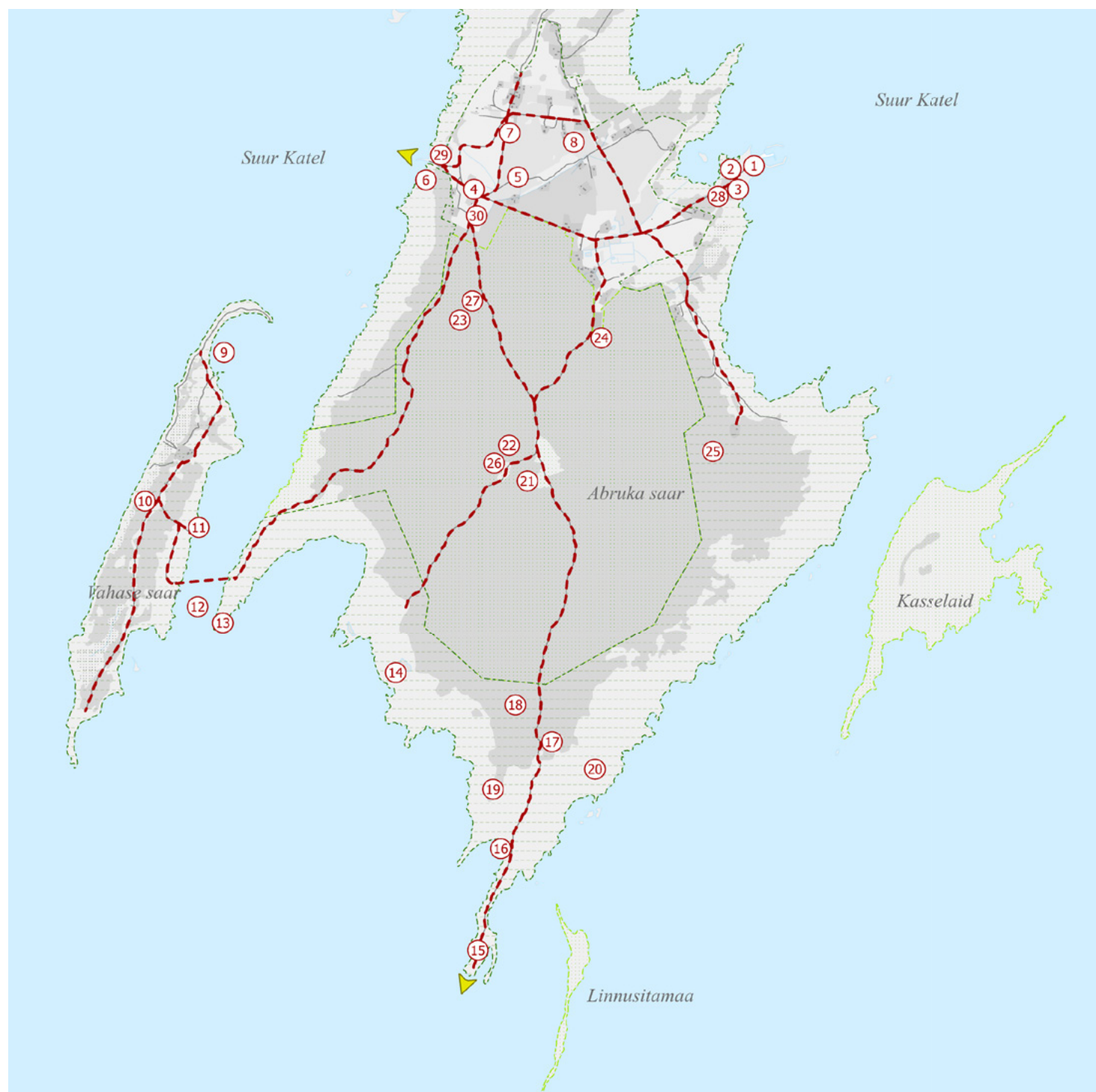

TOETAB

KESKKONNAAMET

METSAPÕLLU PUHKEKOHT

1. SADAM / HARBOUR
 2. SADAMA PUHKEKOHT LÖKKEASEMEGA / HARBOUR REST AREA WITH FIRE PIT
 3. SADAMAHOONE, GRILLIKODA JA JÄÄTMEHAJA / HARBOUR BUILDING, GRILL HOUSE AND WASTE HOUSE
 4. ABRUKA MAJA JA LAULULAVA / ABRUKA HOUSE AND CHOIR STAND
 5. ABRUKA TUULIK / ABRUKA WINDMILL
 6. VESIAIA SADAM / VESIAIA HARBOUR
 7. KUNAGISE PALVEMAJA ASUKOHT / FORMER CHAPEL RUINS
 8. VANA ELEKTRIJAAAM, PRAEGUNE PÄÄSTEJAAAM / OLD POWER STATION, CURRENT RESCUE STATION
 9. VAHASE SADAM / VAHASE HARBOUR
 10. VAHASE PUHKEKOHT / VAHASE REST AREA WITH FIRE PIT
 11. VAHASE SAARE I JA II HIIDRAHN (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / 1ST AND 2ND GIANT BOULDER OF VAHASE ISLAND (UNDER NATURE CONSERVATION)
 12. VAHASE SILM, KUST SAAB JALGSI LÄBI VEE VAHASELE / VAHASE CROSSING, WHERE YOU CAN PASS THROUGH THE WATER ON FOOT BETWEEN VAHASE AND ABRUKA
 13. VAHERAHU NUKAL ASUB ABRUKA I SUURKIVI (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / 1ST GIANT BOULDER OF ABRUKA AT THE END OF VAHERAHU (UNDER NATURE CONSERVATION)
 14. MÄNNAREIKA PUISNIIT / MÄNNAREIKA WOODED MEADOW
 15. ABRUKA LÕUNATIPP - PITKANINA SÄÄR / THE SOUTHERNMOST POINT OF ABRUKA - PITKANINA SPIT
 16. PITKANINA POOLSAAR / PITKANINA PENINSULA
 17. SUURTÜKIALUSED, NSVL-AEGNE MILITAAROBJEKT / CANNON STANDS, A MILITARY OBJECT OF THE USSR
 18. NSVL SÕJAVÄE MOONAKELDER / A STORE CELLAR OF THE USSR MILITARY
 19. LOOPEALSED / ALVARS
 20. RANNANIIDUD / COASTAL MEADOWS
 21. METSAPÕLLU PUHKEKOHT / METSAPÕLLU REST AREA
 22. HIRVEDE JOOTMISKOHT / DEER WATERING HOLE
 23. AINULAADNE KAITSEALUNE SALULEHTMETS / THE UNIQUE AND PROTECTED BROADLEAVED NEMORAL FOREST
 24. ABRUKA KALMISTU / ABRUKA CEMETERY
 25. ABRUKA MAJAKAS / ABRUKA LIGHTHOUSE
 26. ABRUKA METSAVAHI RÄNDRAHN (LOODUSKAITSEALUNE OBJEKT) / THE RANGER'S BOULDER (UNDER NATURE CONSERVATION)
 27. LIPPMAA PÄRN / THE LINDEN OF LIPPMAA
 28. ABRUKA MAARJA KABEL / ABRUKA ST MARY'S CHAPEL
 29. LINNUVAATLUSTORN / BIRDWATCHING TOWER
 30. ENDINE KOLHOOSIAEGNE KESKUSEHOONE / FORMER KOLKHOZ CENTER
- SIIT AVANEB KAUNIS VAADE, SOBILIK LINDUDE VAATLEMISEKS / SPECTACULAR VIEW, GREAT FOR OBSERVING BIRDS
- ABRUKA LOODUSKAITSEALA PIIR / THE BORDER OF ABRUKA WILDLIFE RESERVE
- ABRUKA HOIUALA PIIR / THE BORDER OF ABRUKA STORAGE AREA
- KÕNNITAVAD TEED JA RAJAD / WALKABLE ROADS AND PATHS

Metsapõllu puhkekoht

Metsapõllu puhkekoht on rajatud Abruca südames metsa keskele, kus hoitakse lagedana vana heinamaad. Eakate jalakate all leiab keldri ja teisel tähistab kivikuulil elumaja aset. See on Abruca metsavahi majaplats. Aastatel 1878–1880 rajati saarele nn „hირveaed“, kuhu toodi Kuramaalt 13 hirve. Metsapõllu puhkekohast

läänes asuvad hirvedele rajatud jootmiskohad.

Samuti asub selle maagilise paiga läheduses kaitstav loodusmälestis Abruca metsavahi rändrahn, mille mõõtmed on 2,05 x 2,7 x 3,39 meetrit ja ümbermõõt 9,43 meetrit.

Metsapõllu rest area

Metsapõllu or “forest field” is a meadow in the middle of the forest in the heart of Abruca. A cellar and a stone pile can be seen under old elm trees where the forest ranger’s house used to be.

Between 1878–1880, 13 deer from Courland were brought to the island where a so-called “deer garden” was established.

You can find the old watering hole slightly west of the rest area.

In the western part of Metsapõllu rest area you can also find the ranger’s glacial boulder, which is an object of nature conservation. The dimensions of the boulder are 2.05 x 2.7 x 3.39 meters and it has a circumference of 9.43 meters.

KÜLASTAJA MEELESPEA!

Sinust oleneb, kas looduse väärtused säilivad ka järgmistele tulijatele. Looduse säästmiseks ning enda ja teiste hea äraolemise nimel käitu järgmiselt:

- ◆ püüa tegutseda loodusesse jälgi jätmata. **Ära jäta prügi maha!**
- ◆ Pea kinni juhustest ja kaitseziimi-piirangutest kaitsealal;
- ◆ säilita siin valitsev vaikus – vali muusika ei sobi loodusesse;
- ◆ viibi kohalike elanike koduõuel vaid nende loal;
- ◆ läbi karjatatava ala matkates sulge enda järel värav ning liigu kariloomi häirimata;
- ◆ lõket teha ja telkida võid kaitsealal ainult ette valmistatud ja tähistatud kohas tuletegemist lubaval ajal, lahkudes kustuta lõke. **PEA MEELES! Kui metsadele on antud tuleohu hoiatus, on lahtise tule tegemine alati keelatud, ka lõkkealustel.**
- ◆ võid korjata marju, seeni ja muid metsaande, välja arvatud loodusreservaatides ja liikumispiirangu ajal sihtkaitsevööndites;
- ◆ hoia koer looduses liikudes rihma otsas;
- ◆ mootorsõidukiga liikle ainult selleks ettenähtud teedel. Väljaspool teid on mootorsõiduki või maastikusõidukiga sõitmine lubatud üksnes kaitseala valitseja ja maaomaniku või -valdaja nõusolekul;
- ◆ jalgrattaga sõitmine on lubatud mööda teid ja radu;
- ◆ kalastamisel ja ujuvvahendiga sõitmisel arvesta kehtivate piirangutega. Harrastuspüügiluba saab soetada veebikeskkonnast www.kalaluba.ee;
- ◆ kui oled leidnud lõhkekeha meenutava eseme, jäta see puutumata, märgista leiukoht ja teata leiust kohe hädaabinumbri **112**;
- ◆ keskkonnarikkumisest teata riigiinfo telefonile **1247**.

Saarel rännates valmistu ette kohtumiseks rästikute, puukide ja suurema hulga sääskedega! Kavanda oma matk ette hoolega: Eelista olemasolevaid matkaradasid ja teid, sest ka matkamine koormab keskkonda. Paki oma toit korduvkasutusega karpidesse ja kottidesse, võta kaasa võimalikult vähe pakendatud toidukraam. Nii vähendad matkal tekkivaid jäätmeid.

HIKE AND SPARE THE ENVIRONMENT!

To save the nature, behave as follows:

- ◆ try to act without leaving traces in nature. **DO NOT LEAVE ANY WASTE IN THE NATURE!**
- ◆ Follow the instructions and restrictions of the protective regime in the Abruca wildlife reserve;
- ◆ preserve the silence;
- ◆ you may hike on yards only with owners permission;
- ◆ when hiking through the grazing area, close the gate behind you;
- ◆ you may make a bonfire in a prepared and marked place, only in the protected area. **BEAR IN MIND!** If there is a warning about the fire danger for forests announced you may not make an open fire anywhere, not even on campfire beds.
- ◆ you may pick berries, mushrooms and plants, that are not under wildlife protection;
- ◆ in the nature a dog should be on leash;
- ◆ use a motor vehicles only on designated roads;
- ◆ cycling is allowed on roads and paths;
- ◆ you may not fishing without an appropriate permit;
- ◆ if you have found an item resembling an explosive device, leave it intact, mark the location and report the find immediately to the emergency number 112;
- ◆ if you will see environmental damage, please report to the phone number 1247.

Be prepared to meet vipers, ticks and a lot of mosquitoes! Plan and prepare your trip carefully: prefer paths and roads already existing, as hiking also burdens the environment. Pack your food into reusable boxes and bags, take as little prepacked food with you as possible. So you can reduce the amount of waste arising when hiking.

SAAREMAA VALD

TOETAB

KESKKONNAAMET

ABRUKA ALGKOOL 1964

ABRUKA APOSTLIKU-ÕIGEUSU PALVEMAJA 1920-1929, KUS OLİ ABIKOOL KUNI 1919

ABRUKA KALMISTU, FOTO: HEIDI TOOMING

Abruca kalmistu

Põhja-lõunasuunaline ristkülikujuline kalmistu, on jagatud põigiti pooleks:

- **põhjapoolsem osa (algselt 0,25 tiinu) on luteri kalmistu**
- **lõunapoolne (algselt samuti 0,25 tiinu) osa on õigeusu kalmistu.**

1870. aastal ei olnud saarel veel ei kalmistut ega palvemaja. Kadunukesed viidi üle mere Sõrve, Anseküla kalmistule. Saareelanike hulgas oli nii luterlasi, kes kuulusid Anseküla koguduse alla, kui ka Tiirimetsa koguduse hulka kuuluvaid õigeusulisi. Kolmandik vastseid abrukalasi oli vene apost-

liku-õigeusulised, kuna 19. saj talupojad lootsid vene usu, kroonu seaduse ning tsaari alla pääsedes vabaneda rõhuvast viletsusest, teotööst ja muudest koormistest ning omandada maad. Abruca küla arenedes kasvas vajadus kalmistu ning palvemaja järele. Esialgu ei tahtnud kohalikud vaimulikud palvemaja ehitamisest midagi kuulda. Kui kord Riia ja Miitavi peapiiskop Agafangel Kuressaares jutlustas, läks Abruca mees Vassili Sepp pärast jumalateenistust piiskopi risti suudlema ning andis üle abrukalaste palvekirja palvemaja ehitamiseks.

Palvemaja ehitati Abrukale peapiiskopi isiklikul korraldusel, milles seisis: „Eriti teravalt annab palvemaja puudus tunda kevadel, sügisel ja kohati talvelgi, kui saar on jäävangis ja puudub ühendus Saaremaaga. Ka jäävad surnud kevadeni matmata, kuni neid jälle üle mere Anseküla surnuaeda saab viia”. Kuressaare õuenõuniku Krause korraldusel, kes mõisarentniku-ga kokkuleppele jõudis, eraldati kalmistu rajamiseks mere lähedal 0,49 tiinu kõlbmatut maad. Esialgne kalmistu koht olnud Ristina sääres.

Ajaleht „Saarlane” kirjutab:
„Kuni siia ajani pidivad Abruca

laidus elavad inimesed oma surnud ikka Anseküla kiriku-aida tooma, mis neil sügisel ja kevadel väga takistav oli, siis nüüd on nemad surnuaia platsi ja sellega ka matmise luba oma saare pääle saanud, mille läbi nende elu hulga kergitatud on!”

Tekst: Vikipeedia, Marje-Mari Tuulik

Abruca cemetery

The cemetery is divided in half:

- **the northern part (originally 0.25 dessiatins) is Lutheran**
- **the southern part (also originally 0.25 dessiatins) is Orthodox**

In 1870, there was neither a cemetery nor a house of worship on the island. The departed were taken across the sea to Anseküla churchyard in Sõrve. The inhabitants of the island included both Lutherans, who belonged to Anseküla parish, and Orthodox Christians, who belonged to Tiirimetsa par-

ish. A third of early Abrukans were Russian Apostolic-Orthodox, as 19th century peasants hoped to acquire land by converting to the Russian czar's religion.

As the village of Abruca developed, the need for a cemetery and a prayer house grew. Initially, the local clergy were against the construction of a prayer house. Once the Archbishop of Riga and Miitav, Agafangel, came to preach in Kuressaare. A man from Abruca, Vassili Sepp, went to kiss the bishop's cross after the service and handed

him a request from the people of Abruca to construct a prayer house. The prayer house was built by the personal order of the archbishop. On the order of Kuressaare court councilor Krause, who reached an agreement with the manor lessee, 0.49 tins of unusable land near the sea were allocated for the construction of a cemetery. The newspaper "Saarlane" wrote, "Til' now, the folk at Abruca yet had to bring their dead to Anseküla churchyard, which was full hard for 'em in the fall and

spring. Now they hath received a graveyard plot and with it permission to bury 'em on their isle, whereto their lives been made much simpler!"

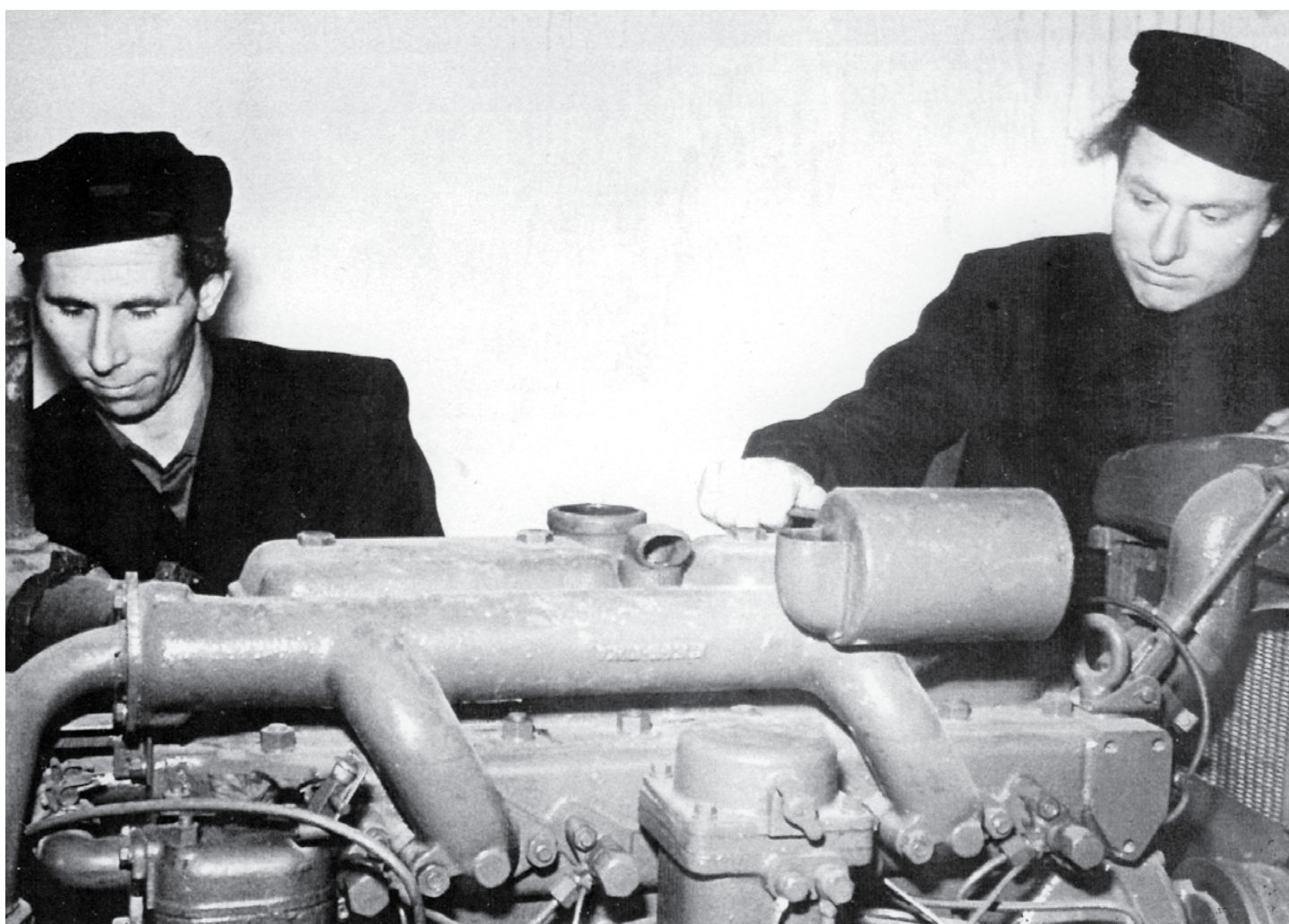

FOTO: HEIDI TOOMING

Elektrijaam / päästejaam

Enne elektri- ehk jõujaama valmistamist kasutati Abruکا saare majapidamistes valgusallikateks õli- ja gaasilampe.

Elekter saabus Abruکا saarele 1961. aastal, kui lülitati tööle Abruکا vastvalminud elektri- ehk jõujaam. Diisलगeneraatoritel töötav jaam andis elektrit vaid siis, kui vajadus energia järele oli saarel kõige suurem. Jaam lülitati tööle kaks korda päevas: hommikuse lüpsi- ja piima läbiajamise ajal ning õhtuse lüpsi ajal kuni keskööni. Jaamas

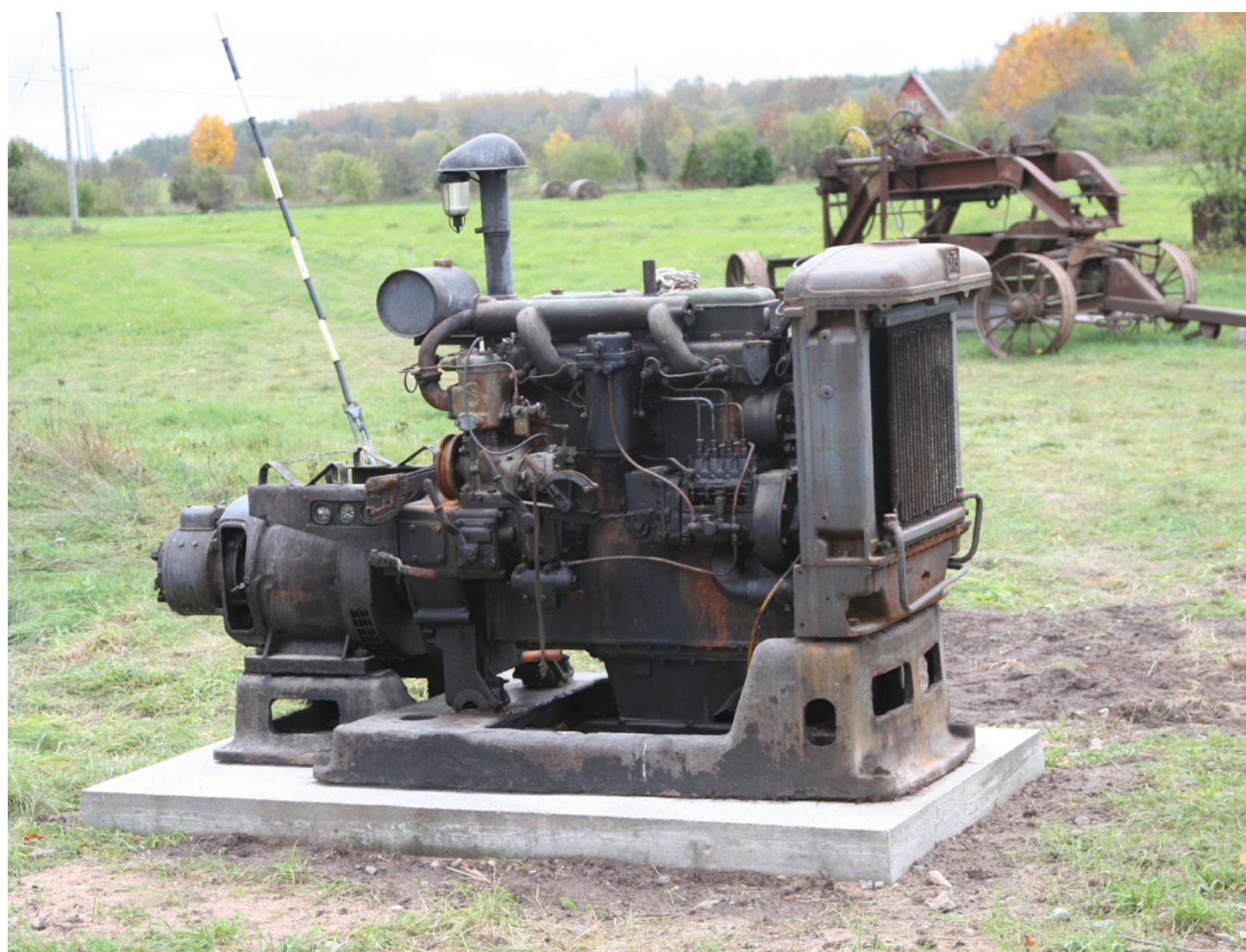
töötas ja toimetas Harald Kallaste, kuldsete kätega mees, kelle käes leidis uue hingamise igat sorti remonti ja hooldust vajav tehnika. Diisलगeneraatorid varustasid Abrukat elektriga 25 aastat.

1986. aastal paigaldati Saaremaa ja Abruکا vahele merre 8-kilomeetrine elektrikaabel. Sealjuures võttis tuukrite töö enam kui 360 tundi ja projekt maksis 364 000 rubla. Sellest ajast on Abruکا olnud elektriga varustatud ööpäevaringselt ja elektrijaam oma diiselmootoritel

töötavate generaatoritega arvati reservi.

Koostöös Kaarma valla, Siseministeeriumi, EASi ja AS Kuressaare Ehitusega ehitati 2014. a endine diisелеlektrijaam ümber Abruکا Päästejaamaks. Täna leiavad siin peavarju ja hoiavad oma varustust Abruکا Priitahtlikud

Pritsumehed, Abruکا Vabatahtlikud Merepäästjad ja Kaitseliitlased. Samuti mahutab hoone Saaremaa vallale kuuluvat hooldustehnikat.

Power station / rescue station

Before the completion of the power station, households on Abruکا island used oil and gas lamps as light sources.

Electricity arrived on the island in 1961 when the newly built Abruکا power station was put into operation. The station, powered by diesel generators, provided electricity only twice a day, when there was great need for it: during morning milking and from evening milking until midnight. The station was managed by Harald Kallaste, a man in whose hands all kinds of equipment in need of repair or maintenance found a new lease of life. Diesel generators supplied Abruکا with electricity for 25 years.

In 1986, an 8 km electric cable was laid in the sea between Saaremaa and Abru-

ka. The divers' work took more than 360 hours and the project cost 364,000 rubles. Since then, Abruکا has been supplied with electricity 24 hours a day and the power station with its diesel-powered generators became a backup option.

In cooperation with Kaarma municipality, the Ministry of the Interior, EAS and AS Kuressaare Ehitus, the former diesel power station was rebuilt as Abruکا Rescue Station in 2014. Today, Abruکا Volunteer Firefighters, Abruکا Volunteer Lifeguards and Defense Allies find shelter and keep their equipment here. The building also accommodates maintenance equipment belonging to Saaremaa municipality.

